

HRVATSKI *glasnik*

Godina XXVIII, broj 44

1. studenoga 2018.

cijena 200 Ft

Pečuh – Osijek: Susret Jandroković-Kövéér

FOTO: BRANKA PAVIĆ BLAZETIN

4. – 5. stranica

II. Forum mladih Hrvata

3. stranica

Hrvatsko-ugarska nagodba

8. – 9. stranica

Proštenje u Mlinarcima

14. stranica

Komentar

Brend

„Položaj i razvoj brenda“ bila je tema nedavno održane konferencije Hrvatskoga glasnika, odnosno javnog usavršavanja za narodnosne medije u organizaciji Medijskog centra Croatica i njegove Izdavačke kuće Croatia. Sve se češće govori o brendu, brendiranju u različitim surječjima, jer u današnjem svijetu globalizacije svatko želi biti poseban, prepoznatljiv, razlikovati se od drugih, biti u središtu pozornosti, zbog sve jače konkurencije u svijetu. Brend ima dosta široko značenje: brend je prepoznatljiva oznaka, vidljiva samobitnost, ali je i intelektualna vrijednost, osjećaj, asocijacije, zadovoljstvo koje osjetimo kada čujemo određeno ime ili zaštitni znak itd. Neki govore o brendiranju nacija, država i regija, pa zašto ne bismo mogli i mi govoriti o razvoju brenda narodnosne zajednice i njezinih medija? Mora li uopće jedna narodnosna zajednica, a s njime i njezini mediji razmišljati o tome kako da razvijaju svoj brend, dok su samim svojim postojanjem u društvu većinskog naroda prepoznatljiviji, imaju vidljivu samobitnost po svom jeziku, kulturi i drugim pojedinostima, po čemu su i priznati kao narodnosti? Mogu li narodnosne medije razvijati svoj brend samostalno, bez toga da i sama narodnosna zajednica ne razvija svoj? Koliko pridonose narodnosne medije razvoju brenda same zajednice? Sama narodnosna zajednica prepoznatljiva je time da ima svoje medije, da njezini mediji objavljuju, emitiraju na njihovu jeziku, tako izrazito pomažu u očuvanju narodnosnog jezika, u onome po čemu su najviše prepoznatljivi. Narodnosni mediji s informiranjem o životu narodnosne zajednice pomažu razvoju njezina brenda, a dok ih prate pripadnici narodnosnih zajednica, također pridonose razvoju vlastitoga brenda. Istodobno narodnosni mediji trebaju razvijati svoj brend da bi njezini potrošači (čitatelji, gledatelji, slušatelji) imali svoje pozitivne asocijacije, osjećali zadovoljstvo dok se susreću s njime. Za razvoj brenda važno je imati viziju, odrediti temeljne ciljeve, ispitati svoje glavne prednosti i glavne nedostatke. Važan je interaktivan odnos, osjećajna veza i još razni čimbenici, ali da bi samobitnost (brend) zaživjela, svi ključni čimbenici (narodnosne medije, ustanove itd.) trebaju ga smatrati dijelom sebe i svojih života. A kada to zaživi, ne izostaje moć brenda, a to su pozitivne asocijacije vezane uz brend, vjerovanje u njega, uočena kakvoća i odanost brendu. *beta*

Glasnikov tjedan

Prošli je tjedan bio u znaku susreta dvojice predsjednika, predsjednika Mađarskog parlamenta i predsjednika Hrvatskog sabora. Oni su zajedno posjetili Hrvatski vrtić, osnovnu školu i učenički dom Miroslava Krležu, i Hrvatsko kazalište u Pečuhu te meljac za gradnju učeničkog doma Prosvjetno-kulturnog centra Mađara u Hrvatskoj te pribivali svečanosti obilježavanja 25. obljetnice osnutka Demokratske zajednice Mađara u Hrvatskoj.

Posebice, jedan u Pečuhu, a drugi u Belom Manastiru imali su susret i razgovore s predstavnicima Hrvata u Mađarskoj, odnosno s predstavnicima Mađara u Hrvatskoj.

Dvojica su predsjednika u svojim izjavama naglašavali primjerenu politiku na polju zaštite manjinskih odnosno narodnosnih zajednica kako hrvatske u Mađarskoj tako mađarske u Hrvatskoj kazujući da ta politika može biti primjer zemljama članicama europske obitelji, što je važno i glede budućnosti Europske unije. Zaista su ovoga puta u središtu pozornosti susreta dvojice predsjednika bila pitanja mađarske manjine odnosno hrvatske narodnosti.

Nakon posjeta školi Miroslava Krleže i Hrvatskom kazalištu predsjednik je Hrvatskog sabora između ostaloga kazao je: „Zaista sam impresioniran onim što sam danas vidio u Pečuhu“, a nakon sastanka s predstavnicima Hrvata u Mađarskoj izjavio da je tretman hrvatske manjine u Mađarskoj i mađarske u Hrvatskoj na vrlo visokoj razini, te kako su Hrvati u Mađarskoj zadovoljni svojim položajem i pravima koja im osigurava Mađarska.

Predsjednik Kóvér reče da je polaganje kamena temeljca za gradnju učeničkog doma Prosvjetno-kulturnog centra Mađara u Hrvatskoj u kontekstu obrazovanja i

odgoja početak novoga razdoblja duhovne nadgradnje te kako je cilj svakomu Mađaru ponuditi konkurentno obrazovanje u njegovu zavičaju, od vrtića do sveučilišta... jer budućnost jedne zajednice jest u obrazovanju i djeci. Duhovna nadgradnja, kazao je Kóvér, za jednu manjinsku zajednicu bar toliko je važna koliko infrastrukturni razvoj.

Obojica su predsjednika ocijenila da su Hrvati u Mađarskoj i Mađari u Hrvatskoj spona među dvjema državama.

Kóvér je kazao da su Osijek i okolna naselja Mađarskoj isto što Hrvatskoj Pečuh i njemu pripadajuća hrvatska naselja u Baranji i Šomođu. U ovim su regijama izgrađeni odgojno-obrazovni centri koji određuju bit manjinskih zajednica, a uz Pečuh proširujemo prema potrebama Hrvata u Mađarskoj centre u Budimpešti i Santovu uz gotove planove za Sambotel.

Branka Pavić Blažetin

Obojica su predsjednika ocijenila da su Hrvati u Mađarskoj i Mađari u Hrvatskoj spona među dvjema državama.

OBAVIJEST

Objavljeni su natječaji za narodnosti u Mađarskoj za 2019. godinu, na mrežnim stranicama Fonda Bethlen Gábor u četiri kategorije: za podupiranje djelovanja narodnosnih civilnih udruga (NEMZ-CISZ-19), za podupiranje narodnosnih i svenarodnosnih kulturnih programa (NEMZ-KUL-19), stručnih usavršavanja narodnosnih pedagoga (NEMZ-PED-19) i za organiziranje kampova (NEMZ-TAB-19). Natječaji su objavljeni 26. listopada, a datum je predaje elektroničkim putem 25. studenoga do 23.59.

Više na: http://bgazrt.hu/tamogatasok/hazai_tamogatasok/nemzetisegi_tamogatasok/2019_evi_nemzetisegi_palyazati_felhivasok/.

MEDIJSKI CENTAR *Croatia*

Na II. Forumu mladih Hrvatov u Koljnofu

Ključna tema za budućnost – školstvo i obrazovanje

Hrvatska matica iseljenika jur po drugi put je priredila spravišće mladih Hrvatov, za Suboticom, ovput u Koljnofu, od 21. do 23. septembra. Uz izlete, i upoznavanje ovoga kraja za diskutiranje je izabrana hakiivna tema, i to obrazovanje, školstvo i učenje hrvatskoga jezika. Od pripadnikov i pripadnic hrvatskih zajednic u Ugarskoj, Austriji, Rumunjskoj, Italiji, Vojvodini, Crnoj Gori i Sloveniji dobili smo detaljna izlaganja o sadašnjoj situaciji i mogućnosti obrazovanja na materinskom jeziku, a pri djelaonici su se narodile i brojne nove ideje. U trodnevnom boravku diozimatelji nisu se samo medjusobno upoznavali nego su posjetili znamenitosti Kisega, Koljnofa, Šoprona, gledali hrvatske filme i stekli iskustvo o žitku Gradišćanskih Hrvatov u Koljnofu.

U prostoriji hrvatskoga razreda Dvojezične škole i čuvarnice Mihovila Nakovića 20 – 25 predstavnikov hrvatske mladine je slušalo u uvodu pozdravne riči Marina Knezovića sa strane organizatora, Hrvatske matice iseljenika, prigodni program koljnofskih školarov i svečani pozdrav načelnika Koljnofa, Franje Grubića. „Potrudite se na hrvatskom jeziku govoriti da nam ostane ova naša rič. Mi, dokle moremo u Koljnofu, čuvat ćemo ča je naše, iako u selu smo jur u manjini, ali crikvi još svenek u većini. Kad idete domom, recite svim da ste bili u jednom lipom hrvatskom selu u Ugarskoj”, naglasio je liktar Koljnofa, dokle je Agica Sarközi, ravnateljica odgojno-obrazovne ustanove, ka ljetos svečuje 140. obljetnicu postojanja, je slijedeće rekla: „Posebno cijenimo da ste nam došli, da se trudite doma zadržati hrvatstvo i naš jezik, kojega su za

nas sačuvali naši pretci i za kojega mi imamo odgovornost da dalje nosimo i gajimo”. Ingrid Klemenšić, predsjednica mjesne Hrvatske samouprave, a ujedno i učiteljica hrvatskoga jezika u školi, predstavila je njevo kvalitetno djelovanje na području jezika i kulture, a potom su svi predstavnici imali mogućnost referirati o sadašnjem položaju hrvatskoga jezika u svojoj sredini. Po riči Daniela Lucacela iz Rumunjske, u predstavničtvu karaševskih Hrvatov, problemi su dost slični u podučavanju hrvatskoga jezika svagdir, i on smatra da mu je neizmerno bilo korisno dojtii u Koljnof i poslušati mišljenja i ideje mladih ljudi. Francesca Sammartino iz Italije, jur po drugi put je došla na ov forum, kot i u Koljnof. „Za me je ključna tema obrazovanje, a mene i zbog toga zanima kad studiram na Filozofskom fakultetu u Zagrebu i željim postati nastavnica hrvatskoga jezika i književnosti ter talijansko-

ga jezika i književnosti kod nas u Molisu. Od trih hrvatskih sela, dva nemaju školu više. A u trećem selu samo petnaest učenika se uči hrvatski jezik. Ovdje sam nove ljude upoznala, nova iskustva stekla i ovo me još više potiče da radim bolje u Molisu”, dodala je mlada dama. Milan Kovač iz Podravine želji i nadalje djelati za hrvatsku manjinu u Ugarskoj. „Kako smo čuli, u Rumunjskoj i Ita-

liji mogućnosti za učenje hrvatskog jezika su jako slabe, a kod nas, što se tiče hrvatske narodnosti mi smo u odličnoj situaciji. Po mom mišljenju đaci bi trebali još više iskoristiti tu prednost da iz doma donesu hrvatski jezik i staviti naglasak na učenje drugog stranog jezika. Trebali bi za srednjoškolce organizirati ovakve forume, koji već imaju nekakvo mišljenje o cijeloj priči da se okupe i otvoreno zajedno razmišljaju o budućnosti”,

rekao je jedan od predstavnikov Hrvata u Ugarskoj. Po riči Marina Knezovića, presenečuje je da u kojoj velikoj mjeri je bila aktivna rasprava o školstvu ovih mladih. „Ozbiljna je tema, a ako želimo rješavati probleme, moramo o njima raspravljati, jer neće se riješiti sami od sebe. A ako ih izbjegavamo, zavaravamo u prvom redu nas same. Pokušali smo pronaći nekakvo rješenje, i to u prvom redu kod mladih osoba, računajući na njihovo obrazovanje, računajući na njihove ideje, a dosadašnja rasprava je pokazala da postoji jedan uvid u problematiku i da postoji naznaka rješenja oko probleme, kojima se susreće obrazovanje unutar hrvatskih manjinskih zajednica. Uz samu tematiku barem jednako toliko je važno da osobe iz drugih manjinskih zajednica upoznaju područja i kulturu manjinske zajednice domaćina”, povidao je jedan od glavnih organizatorov. *Tiho*

Marin Knezović od HMI-a i načelnik Koljnofa Franjo Grubić

Pečuh – Osijek: Susret Jandroković-Kövér

Predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković i predsjednik Mađarskog parlamenta László Kövér 24. listopada, nakon susreta u Pečuhu, izrazili su veliko zadovoljstvo razinom prava hrvatske manjine u Mađarskoj i mađarske manjine u Hrvatskoj, ističući kako su dvije zemlje primjer kako bi se države trebale brinuti o nacionalnim manjinama.

Dvojica predsjednika imali su radni sastanak u zgradi Skupštine Baranjske županije, gdje je predsjednik Kövér dočekaو predsjednika Jandrokovića. U izaslanstvu predsjednika Kövéra bio je i glasnogovornik Hrvata u Mađarskom parlamentu Jozo Solga. Potom su posjetili Hrvatski vrtić, osnovnu školu, gimnaziju i učenički dom Miroslava Krleža, a potom i pečuško Hrvatsko kazalište. Odatle se predsjednik Kövér uputio u Beli Manastir na sastanak s predstavnicima Mađara u Hrvatskoj, a predsjednik Hrvatskoga sabora Gordan Jandroković u Hrvatskom domu u Pečuhu sastao se s HDS-ovim vodstvom i voditeljima ustanova i medija u HDS-ovu održavanju.

U poslijepodnevnim satima dvojica su predsjednika u Osijeku položili kamen temeljac za novi učenički dom Prosvjetno-kulturnog centra Mađara.

Neformalni susreti postaju praksa dvojice predsjednika, koju namjeravaju nastaviti. Predsjednik Kövér je u izjavi kazao kako se u protekle dvije godine ostvarilo više preporuka vladinog mješovitog odbora za manjine nego što je učinjeno u posljednjih desetak godina te će on i predsjednik Jandroković poduzeti sve kako bi se započeti trend nastavio i u desetljeću koje je pred nama.

Dvojica predsjednika posjetila su Hrvatski odgojno obrazovni centar „Miroslav Krleža“, gdje im je domaćin bio

Dvojica predsjednika u pečuškom Hrvatskom kazalištu

ravnatelj Gábor Győrvári zajedno s predsjednikom HDS-a Ivanom Guganom. Razgledali su školsku zgradu i dvorište te ušli u jedan od nižih razreda osnovne škole kako bi u školskoj auli pogledali prigodan desetominutni kulturni program. Nakon toga uputili su se u Hrvatsko kazalište Pečuh gdje im je domaćin bio ravnatelj kazališta Slaven Vidaković. Pogledali su kratak film o nastanku Hrvatskoga kazališta te dali izjave za medije.

Predsjednik Kövér uputio se u Beli Manastir na sastanak s predstavnicima

mađarske manjine u Republici Hrvatskoj, a predsjednik Jandroković u pečuški Hrvatski dom na susret s pripadnicima hrvatske nacionalne manjine u Mađarskoj. Uz predsjednika Sabora sa suradnicima susretu je bila nazočna i pomoćnica ministrice kulture Republike Hrvatske Iva Hraste Sočo, a susretu su nazočili veleposlanik Mladen Andrić i generalni konzul Darko Horvat sa svojim suradnicima.

Predsjednik HDS-a Ivan Gudan izvijestio je predsjednika Jandrokovića o aktualnom položaju Hrvata u Mađarskoj, te o sustavu kulturne autonomije koji izgrađuje Hrvatska državna samouprava u skladu sa zakonskim normama. Susretu su nazočili uz glasnogovornika Jozu Solgu, zamjenica predsjednika HDS-a Angela Šokac Marković, predsjednik Saveza Hrvata u Mađarskoj Joso Ostrogonac, ravnatelj Santovačkog vrtića, osnovne škole i učeničkog doma Joso Šibalin, ravnatelj Hrvatskog vrtića, osnovne škole, gimnazije i učeničkog doma Gábor Győrvári, ravnatelj Znanstvenog zavoda Hrvata u Mađarskoj dr. sc. Stjepan Blažetin, ravnatelj Hrvatskog kazališta Pečuh Slaven Vidaković, ravnatelj Kulturnog centra bačkih Hrvata Mladen Filaković, ravnatelj Kulturnog i sportskog centra Josip Gujaš

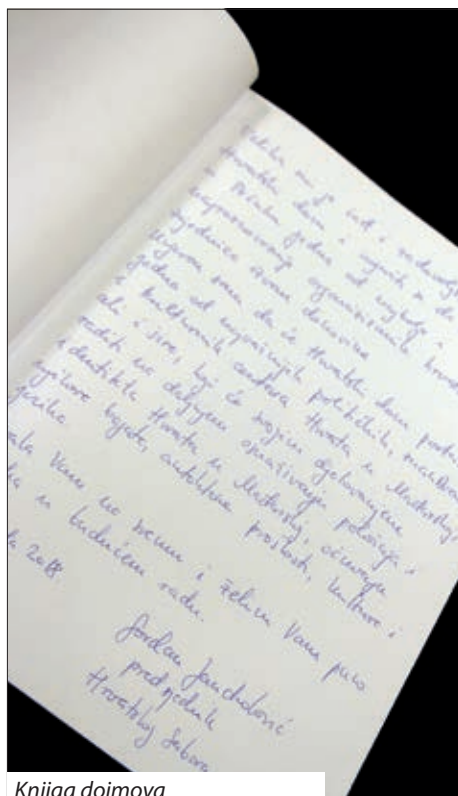
U Hrvatskom vrtiću, osnovnoj školi, gimnaziji i učeničkom domu Miroslava Krleža

Predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković ispred pečuskoga Hrvatskog doma

Dar predsjednika Jandrokovića Hrvatima u Mađarskoj

Knjiga dojmova

Predsjednik Hrvatskog sabora Gordan Jandroković upisao se 24. listopada u knjigu dojmova u pečuskome HDS-ovu uredu. Napisao je ovo:

Velika mi je čast i zadovoljstvo posjetiti Hrvatski dom i uvjeriti se da su Hrvati u Pečuhu jedna od najbolje i najraznovrsnije organiziranih hrvatskih zajednica izvan domovine. Uvjerem sam da će Hrvatski dom postati jedna od najvažnijih političkih, znanstvenih i kulturnih centara Hrvata u Mađarskoj, ali i šire, koji će svojim djelovanjem raditi na daljnjem osnaživanju položaja i identiteta Hrvata u Mađarskoj, očuvanju njihove bogate autohtone prošlosti, kulture i jezika. Hvala vam na svemu i želim vam puno uspjeha u budućem radu.

U Hrvatskom domu, u HDS-ovu Uredu

Džuretin Krištof Petrinović, glavna i odgovorna urednica Medijskog centra Croatica Branka Pavić Blažetin...

Nakon sastanka s predstavnicima Hrvata u Mađarskoj, koji su ga upoznali sa aktualnim stanjem i problemima, predsjednik Jandroković je u društvu predsjednika HDS-a i glasnogovornika Hrvata u Mađarskom Parlamentu obišao buduće prostorije Ureda glasnogovornika hrvatske nacionalne manjine u Nacionalnoj skupštini Mađarske te se uputio u Osijek gdje su istoga dana dvojica predsjednika položila kamen-temeljac za novi učenički dom a potom nazočili obilježavanju 25. obljetnice osnutka Demokratske zajednice Mađara Hrvatske.

Gordan Jandroković izjavio je kako je od potpisivanja potpisivanja sporazuma o zaštiti manjina između Hrvatske i Mađarske prošlo 23. godine, da je u proteklome razdoblju učinjeno puno i da danas Hrvati u Mađarskoj i Mađari u Hrvatskoj bolje i kvalitetnije ispunjavaju svoja manjinska prava. Jandroković je istaknuo da su brojna područja u kojima hrvatska manjina u Mađarskoj i mađarska

manjina u Hrvatskoj baštine čitav niz prava, u okviru zaštite vlastitog jezika, identiteta, prava na obrazovanje, kulturu, medijske slobode, pa i na političku zastupljenost. Prema njegovim riječima, razina prava koje uživa hrvatska nacionalna manjina, uključujući pravo na obrazovanje, pravo na političko predstavnštvo, pravo na kulturu i održavanje identiteta te pravo na korištenja jezika, je vrlo visoka. Dodao je kako su i jedna i druga strana zadovoljne postignućima, statusom koje nacionalna manjina ima u Hrvatskoj, odnosno Mađarskoj te kako mogu biti primjer kako dvije države tretiraju nacionalne manjine. Kóvér se složio kako su Hrvatska i Mađarska primjer brige o nacionalnim manjina, i izrazio zadovoljstvo što je u Osijeku položen kamen temeljac školskog obrazovnog centra Mađara.

Osvrnuo se na izvrsnu međuparlamentarnu suradnju dodavši kako je Hrvatska prije svega za Mađarsku dobar susjed, bitan gospodarski i uspješan turistički partner, te dobar partner u artikulaciji zajedničkih interesa u Europskom parlamentu.

Branka Pavić Blažetin

Berbena svečanost u Gari

Dana 29. rujna 2018. garska Seoska samouprava, u suradnji s mjesnim udrugama i narodnim samoupravama, prigodom Miholja priredila je Berbenu svečanost koja je okupila mnoštvo žitelja toga naselja.

Dio sudionika

Berbena svečanost u Gari ima stoljetnu tradiciju unatoč tomu da na garskoj masnoj crnci pogotovo i nema vinograda. Nekada se nekoliko garskih vinograda nalazilo na Leđenskom drumu, kod „štreke“ prema današnjemu vojvođanskom selu Riđici. A mnogi su Garci posjedovali po 200 – 400 kvadrata vinograda u su-

sjednoj Čataliji i Monoštorliji, a od grožđa su pravili domaće vino za obiteljsku potrebu. Danas je to polako gotovo i nestalo, ali se berbena svečanost još uvijek redovito proslavlja. Nekada su obje narodnosti sela, Bunjevci i Švabi, držali poseban berbeni bal, svi u svojoj „mijani“, danas to organizira Seoska samouprava.

Priredba je krenula rano popodne s malim programom u dvorištu mjesnog doma kulture u kojem je nastupila hrvatska skupina mjesnog vrtića. Nakon pozdravnih riječi načelnika sela Béle Faa, upravljanje je preuzeo „mali biro“ Tuna Takač. Krenula je povorka fijakerima u selo rad „birova, birovince, notaroša i notarošince“. Ove su godine sve četiri uloge obnašali školarci, djelomično bunjevačkog podrijetla, u bunjevačkoj narodnoj nošnji. Birov je bio Mate Szász, birovinca Zsófia Takács, notaroš Mate Rapić, a notarošica Viktorija Kettinger. Oni plešu u garskome dječjem KUD-u „Leptir“ i u Bunjevačkom izvornom KUD-u. Mali biro isprobao ih je od roditelja uz glazbu i veselje. Domaćini su okitili svoje kuće berbenim i jesenskim motivima, lozom, grožđem, starim alatima, kukurušnjakom, kukuruzima i bundevama, te dakako bogato postavili stol domaćim kolačima, vinom i rakijicom. Zadnja je postaja bila nekadašnja „Lenkina mijana“ na kraju sela koja je onomad bila najposjećenija bunjevačka krčma u Gari, imenovana po „birtašici“ Lenki. Svečanost je završena uza sarmu i druženje u dvorištu domu kulture. Priredbu je svojom nazočnošću počastio i Róbert Zsigó, državni tajnik i parlamentarni zastupnik bajskeg okruga.

Martin Kubatov

Mali biro isprobao je od roditelja notarošicu uz glazbu i veselje.

Birov u društvu malog birova

Polaznici hrvatske skupine garskog vrtića

Notarošica Viktorija Kettinger i mama Angela Kurta

Olaski Dan vina i vinogradara

Kako za Hrvatski glasnik kaže Ana Rozinger, predsjednica Hrvatske samouprave sela Olasa, peto, jubilarno druženje gajičkih i olaskih vinogradara u organizaciji olaske Hrvatske samouprave održano je 6. listopada u olaskoj školskoj sportskoj dvorani.

Uz kušanje vina s područja Gajića i Olas-Ašađa, domaćini su pripremili i kuša-

nje kulena, šunke, slanine, sira, kao što se to nekada radilo prilikom berbe, a i danas je to tako u boljim kućama, kada se spremio doručak za berače grožđa, rodbinu.

Druženju uz vinsku kapljicu i ukusne zalogaje prethodio je kulturni program. U njemu su sudjelovali združeni zbor iz Slavonije i Baranje. Njega su činili članovi ovih zborova: beliščanski MPD BelAmi,

dardanski Ansambl CroArte, našički Dječji zbor Osnovne škole kralja Tomislava „Naši C“, satnički MPS „Satničani“. Sve su to zborovi koji djeluju pod dirigentskom palicom zborovođe Aleksandre Čeliković Cvidrak. Nakon nastupa spomenutoga združenog zbora okupljene je zabavljao pjesmom glumac i pjevač Stipan Đurić, a potom su nastupili mohački Mladi tamburaši pod vodstvom Joške Kovača.

Naravno, nije za večeru izostao ukusni olaski perkelt s njokima i kolači, a kako kaže Ana Rozinger, bila je to jedna prelijepa večer koju je svojom nazočnošću počastio i generalni konzul Drago Horvat. Ona i ovim putem zahvaljuje svim sudionicima programa što su se odazvali pozivu i osigurali svojim nastupom kulturni program na visokoj razini.

Branka Pavić Blažetin

Hrvatska večer u Naradu

Kako je Hrvatski glasnik izvijestio predsjednik naradske Hrvatske samouprave Đuro Perović, tamošnja je Hrvatska samouprava 6. listopada priredila drugu godinu zaredom godišnju priredbu Hrvatska večer s večerom i balom. Ovogodišnja je priredba temeljena na pozitivnom iskustvu od lani kada su go-

sti Naradaca bili folklorasi salantskoga KUD-a Marica. I ovoga se puta okupio lijep broj zainteresiranih u mjesnom domu kulture. Za kulturni su program bili zaduženi članovi Folklorne skupine Čitaonice mohačkih Šokaca sa svojim pratećim orkestrom. Oduševili su nastupom sve nazočne. Slijedila je zajednička večera uz druženje i razgovore, a za balsko raspoloženje pobri- nuo se Orkestar Juice.

Branka Pavić Blažetin

AUSTRO-UGARSKA I HRVATSKO-UGARSKA NAGODBA

(U povodu 150. obljetnice Hrvatsko-ugarske nagodbe)

HRVATSKO-UGARSKA NAGODBA

Pitanje reguliranja položaja Hrvatske u odnosu na Ugarsku pojavilo se već početkom 18. stoljeća, a stožernim se pokazalo na zajedničkim saborima 1790. kada su Mađari željeli uvesti mađarski jezik kao službeni, čemu su se Hrvati odupirali. Nezadovoljstvo Mađara pojačavalo se zbog činjenice što kralj desetljećima nije sankcionirao one odluke Ugarskoga sabora kojima su se Hrvati protivili, pa tako nisu uspijevali u Mađarskoj uvesti svoj nacionalni jezik kao službeni u upravi i sudstvu te parlamentu. Narušeni su stoljećima njegovani dobri hrvatsko-ugarski odnosi (pripadnici dvaju naroda tijekom cijele povijesti u ugarskome saboru nazivali su se „bratskim narodima“), a jačanje mađarskoga nacionalizma izazivalo je bojazan u Hrvata od moguće majorizacije. Stoga su hrvatski nunciji u ugarskom saboru naglašavali svoja municipalna prava i žestoko su se odupirali znatno brojnijim mađarskim nuncijima u javnopravnome prijedoru (o pravnome temelju ugarskih kraljeva na hrvatsko prijestolje, o pripadnosti Donje Slavonije, Rijeke i Međimurja, o jednakopravnosti protestanata u Hrvatskoj) koji je potrajao do 1848. Poslije sukoba 1848. i apsolutizma, konačno je 1861. počelo otopljavanje odnosa, ali je do sklapanja nagodbe došlo tek 1868. kada je Ugarska već postigla sporazum s Austrijom. Poslije toga je Franjo Josip I. „hrvatsko pitanje“ ocijenio unutarnjom stvari Ugarske. Hrvatsko-ugarska nagodba sklopljena je nakon samo nekoliko mjeseci pregovaranja, a otpor prema njoj, napose u Hrvatskoj, bio je žešći od onoga koje je dočekalo potpisnike Austro-ugarske nagodbe u dvjema državama.

Zakonski članak 1. iz 1868., odnosno 1868:XXX.

Zakonski članak o nagodbi, koju s jedne strane kraljevina Ugarska, sjedinjena s Erdeljem, a s druge strane kraljevine Hrvatska i Slavonija sklopiše za izravnaje postojavih između njih državnopravnih pitanja, poznatiji kao Hrvatsko-ugarska nagodba, usvojen je u Hrvatskom saboru kao Zakonski članak 1. iz 1868., a u Ugarskom saboru kao Zakonski članak 1868:XXX. Hrvatska verzija nagodbe proglašena je u Sborniku zakonah i naredabah valjanih za kraljevinu Hrvatsku i Slavoniju svezak V. za 1868. godinu, broj 14.

Nagodba je sankcionirana u onome tekstu kako je predložena od strane dvaju zemaljskih sabora, pa stoga postoje manja odstupanja između dviju verzija. Mađarski tekst za Hrvatsku rabi naziv „Hrvatska, Slavonija i Dalmacija“, a u hrvatskoj se verziji koristi naziv „Kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija“, odnosno Trojedna Kraljevina Dalmacija Hrvatska i Slavonija“. Mađarska verzija nikada ne koristi za Hrvatsku naziv „kraljevina“, koji je pak neizostavan u hrvatskome tekstu, nego Hrvatsku, Slavoniju i Dalmaciju naziva zemljama (*országok*). Naziv *Tótország* koji su Mađari često koristili za Slavoniju, 1868. je potpuno napušten te je zamijenjen nazivom *Slavonija* (*Slavónia, Szlavonország*), a Slavonci se više ne nazivaju Totima (nego Slovaci) nego Hrvatima, jer je i Slavonija priznata za dio Hrvatske.

Nagodba je propisala da dvije zemlje čine nerazdruživu državnu zajednicu te svoje zajedničke poslove rješavaju putem središnjih organa vlasti: zajedničkoga sabora (u kojem su i kraljevine Dalmacija, Hrvatska i Slavonija zastupane), središnje vlade odgovorne zajedničkome saboru te vladara. Središnja vlada (Ministarsko vijeće) u Budimpešti obavljala je izvršnu vlast za

sve poslove koji su Austro-ugarskom i Hrvatsko-ugarskom nagodbom određeni kao zajednički svim zemljama ugarske krune.

U djelokrug potpune hrvatske autonomije spadali su „zakonarnstvo i uprava u svih poslovnih nutarnjih, bogoštovja, nastave i pravosuđa amo računajući sudbenost u svih molbah, izim sudbenosti glede pomorskoga prava“. Pravo sankcioniranja zakona ostalo je u rukama vladara, a potvrđeni hrvatski zakoni proglašavani su u Saboru, a nakon toga su objavljivani u službenim novinama. U Trojednoj Kraljevini vlada je izvršnu vlast provodila preko svojih organa.

Nagodbom je Hrvatska priznata za politički narod, potvrđena joj je teritorijalna cjelovitost, izuzev grada Rijeke, oko čijega statusa je konačnu odluku imao donijeti kralj Franjo Josip I. Ugarska je priznala „zemljištnu cjelokupnost kraljevinah Hrvatske i Slavonije“ te se obvezala skrbiti o tome da se ona oživotvori. Napose se to odnosilo na područje Vojne krajine čije sjedinjenje s Hrvatskom Ugarska se obvezala „uskorivati“, kao i pomoći u „reinkorporaciju Dalmacije i zahtjevati, da se Dalmacija pridruži kraljevinam Hrvatskoj i Slavoniji: nu svakako se bude Dalmacija ob uvjetih ove inkorporacije saslušati imala“.

Propisano je i da se Austro-ugarska nagodba odnosi i na Hrvatsku, ali se ubuduće svi slični temeljni zakoni i sporazumi mogu sklapati samo uza zakonski pristanak Hrvatske. Napokon je po uzoru na završni članak Austro-ugarske nagodbe regulirano da se tekst nagodbe može promijeniti samo voljom obiju ugovornih strana i na identičan način na koji je nagodba usvojena.

Osim navedenoga Hrvatsko-ugarska nagodba važna je i zbog krunidbene zavjernice u hrvatskom izvorniku, koju je kralj Franjo Josip I. izdao prigodom svoje krunidbe 1867. Tako je nakon 245 godina obnovljeno ovo starodavno pravo Kraljevine Hrvatske (prethodno je krunidbenu zavjernicu 1622. Hrvatima dao kralj Ferdinand II.). Narečena isprava je prva hrvatskim jezikom pisana krunidbena zavjernica, čiji je tekst naknadno izmijenjen u korist Hrvata. Naime, u mađarskome tekstu sastavljenom 6. lipnja 1867. za hrvatske se zemlje rabio naziv „pridružene strane“, protiv čega su Hrvati prosvjedovali. Zato je naknadno u tekstu nastalom nakon sklapanja Hrvatsko-ugarske nagodbe Trojedna Kraljevina nazvana „posestrima kraljevina“ (*socia regna*).

Trenutak za pjesmu

Pri sv. Kralju (ulomak)

U katedralu, kad su teške noći,
na Banov grob zna neka žena doći
s teškim križem cijele jedne nacije,

a kip joj veli: Majko, *audiant reges:*
Regnum regno non praescribit leges,
i dok je srca, bit će i Kroacije!

Antun Gustav Matoš

Hrvatsko-ugarska nagodba 1868. godine

Hrvatsko-slavonsko-dalmatinski ministar bez lisnice

Novost je u ustavnom pravu hrvatsko-ugarske državne zajednice donijelo uspostavljanje institucije hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog ministra bez lisnice kao člana ugarske vlade (Ministarskoga vijeća). Imao je pravo odvjeta, a za svoj rad odgovarao je zajedničkomu saboru. Bio je zastupnik Trojedne Kraljevine i kao član vlade povezivao je kralja i hrvatsku zemaljsku vladu. Uspostavom hrvatskoga ministarstva vlada uz dotadašnjih osam ministara, dobila je i devetoga. No oko njegova djelokruga ovlasti i odgovornosti vodila se polemika sve do sloma dvojne monarhije. Naime, i među samim hrvatskim pregovaračima tijekom usvajanja nagodbe manjina koju su činila četiri člana, predložila je da hrvatsko-slavonsko-dalmatinski ministar bez lisnice bude odgovoran Hrvatskomu, a ne Ugarskomu saboru. Većina u hrvatskom odboru ipak je bila sklonija mađarskom prijedlogu (da odgovara zajedničkom saboru), što je glavni državni odvjetnik Josip Žuvić u Hrvatskom saboru objasnio time da je taj ministar poveznica između zemaljske vlade i Njegovoga Veličanstva te član zajedničke (ugarske) vlade, pa nikako ne bi mogao odgovarati Hrvatskom saboru. Žuvić je ustrojavanje ove institucije i ministarstva ocijenio jednom od najsvidljivijih točaka i najvećih uspjeha nagodbe. Usvajanjem Zakonskog članka 1. iz 1868. Hrvatska dvorska kancelarija prestala je s radom 31. siječnja 1869. godine, a njezine je poslove do ustrojavanja autonomne zemaljske vlade preuzelo hrvatsko ministarstvo. Prvi hrvatsko-slavonsko-dalmatinski ministar bez lisnice postao je Koloman Bedeković, koji je 13. prosinca 1868. zauzeo svoje mjesto u ugarskome Ministarskom vijeću. No ovo ministarstvo u Hrvatskoj ipak nije bilo prihvaćeno kao hrvatsko, nego su hrvatske ministre i zaposlenike ministarstva uglavnom doživljavali kao eksponente budimpeštanske politike.

Odredbe o hrvatskom jeziku

Hrvatsko-ugarska nagodba vrlo je važna i zbog odredaba o hrvatskome jeziku i uporabi nacionalnih simbola. U pet od ukupno sedamdeset nagodbenih članaka izrijekom se navodi da je u „svemkolikom obsegu kraljevinah Hrvatske i Slavonije službeni jezik hrvatski toli u zakonodavstvu, koli u sudstvu i upravi“. U Hrvatskoj je dakle službeni jezik bio hrvatski te se koristio u saboru, u prepisci i podnescima, u ministarstvima koja su obavljala poslove iz zajedničke nadležnosti, u delegaciji, a na hrvatskom jeziku su se izdavali i originalni tekstovi zakona. Unutar granica Trojedne Kraljevine za organe zajedničke vlade također je propisan hrvatski kao službeni jezik. Ovo valja posebno istaknuti stoga što je nagodba sklopljena samo dvadesetak godina nakon ilirskoga pokreta i tzv. Bečkoga književnoga dogovora (1850.) kojim je istaknuta želja za stvaranjem zajedničkog jezika za Hrvate i Srbe. Taj

se jezik u Hrvatskoj nazivao uglavnom „narodnim“, a gdjekad ilirskim ili jugoslavenskim („jugoslavjanskim“), odnosno srpsko-hrvatskim. Tijekom pregovora mađarska je strana prihvatila želju unionističke većine (od strane iliraca pogrdno nazivane mađaronima) u hrvatskome kraljevinskom odboru, pa je u nagodbu uneseno da je naziv jezik hrvatski (a ne srpsko-hrvatski kako je to predlagala manjina u hrvatskome izaslanstvu). Obrazlažući nagodbene članke o hrvatskom jeziku, Josip Žuvić u Hrvatskom saboru osvrnuo se i na želju manjine u hrvatskom pregovaračkom odboru da se za službeni jezik u Trojednoj Kraljevini uvede „srpsko-hrvatski“. Kazao je: „poznajem hrvatski narod i hrvatski jezik, a priznajem u njoj i izvan nje i srpski narod i srpski jezik, koji se od hrvatskog razlikuje samo po nazivu, ali ne i po suštini. No, tek sam iz elaborata manjine saznao da postoji srpsko-hrvatski jezik. Vjerujem da ovaj izmišljeni jezik ne će prihvatiti profinjeni nacionalni osjećaji niti Hrvata, a niti Srba“. Njegove su riječi popraćene dugotrajnim pljeskom i povcima: „Živio!“

Hrvati su se mogli hrvatskim jezikom koristiti i na zajedničkome budimpeštanskom saboru i unutar delegacije, a i sankcionirane zakone donesene na zajedničkome saboru dobivali su u izvorniku na hrvatskom jeziku. Jednako tako prijedloge i spise sastavljene na hrvatskom jeziku i iz Trojedne Kraljevine podnesene središnjemu ministarstvu, to ministarstvo moralo je zaprimati na hrvatskome jeziku „i rješitbe svoje na istom jeziku izdavati.“

Osim odredaba o hrvatskom jeziku spomena su vrijedne i one koje se tiču korištenja nacionalnih simbola. U hrvatskim autonomnim poslovima upotrebljavale su se „sjedinjene boje i grbovi istih kraljevinah, potonji provideni krunom sv. Stjepana“, a u zajedničkim poslovima „sjedinjeni grbovi kraljevinah Ugarske i Dalmacije, Hrvatske i Slavonije“. Za vrijeme održavanja zajedničkoga sabora zemalja ugarske krune na zgradi budimpeštanskoga parlamenta uz mađarsku zastavu imala se izvijesiti i sjedinjena zastava „kraljevinah Dalmacije, Hrvatske i Slavonije“. Premda nagodbom Hrvatska nije dobila pravo na svoj novac, ipak se izborila za to da na ugarskome kovanom novcu u kraljevskom naslovu bude unesen i naslov kralja Dalmacije, Hrvatske i Slavonije.

Položaj Hrvatske u nagodbenom razdoblju

Nagodbom je Trojedna Kraljevina Hrvatska, Slavonija i Dalmacija priznata za politički narod sa svojim granicama te punom unutarnjom samoupravom u pravosuđu, upravi, školstvu i bogoštovlju. Hrvatska je birala 29 (kasnije 40) zastupnika u Zastupnički dom i tri velikodostojnika u Dom velikaša Ugarskog sabora, imala je posebnoga hrvatsko-slavonsko-dalmatinskog ministra bez lisnice u Ministarskom vijeću preko kojega je ban komunicirao s dvorom, kao i svoju autonomnu vladu i upravno ustrojstvo na čelu s hrvatskim banom. Ipak su Hrvati bili nezadovoljni želeći unutar zemalja krune svetoga Stjepana status jednak onome koji je imala Ugarska prema Austriji, dakle trijalizam. Osim toga je i Rijeka s Primorjem postala posebnim teritorijem (*separatum sacrae regni coronae adnexum corpus*) izvan nadležnosti hrvatskih organa vlasti. Sve to je rezultiralo nezadovoljstvom na hrvatskoj strani, ali dijelom i među Mađarima koji su smatrali da su Hrvatima dani preveliki ustupci. U provedbi nagodbenog zakona dvije zemlje različito su tumačile pojedine zakonske članke, pa su u Hrvatskoj držanje budimpeštanske vlade prosuđivali kao mađarsku supremaciju. Posljedica toga bila je dodatno zaoštavanje hrvatsko-ugarskih odnosa i jačanje južnoslavenske ideje u hrvatskim političkim krugovima, što je 1918. dovelo do nastanka Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca.

Ladislav Heka

Stolni Biograd

Predavanja o hrvatskoj povijesti i književnosti, putovanja u Hrvatsku te Hrvatski bal

U prijestolnici mađarskih kraljeva i krunidbenome gradu već od društvenog poretka u Mađarskoj osnovana je Hrvatska samouprava, na čijem je čelu djelatna predsjednica Janja Cindrić Jakubek, potpredsjednik je István Nagy, a vijećnik Károly Bálint. Predstavljanje hrvatske povijesti, književnosti i kulture kako Republike Hrvatske tako i Hrvata u Mađarskoj, stručna putovanja po Republici Hrvatskoj i održavanje veza s hrvatskim priobalnim gradom Biogradom na Moru među važnim su sadržajima rada Hrvatske samouprava.

Stolnobiogradska je Hrvatska samouprava prije nekoliko godina organizirala „Hrvatski tjedan“, u sklopu kojeg su vrsni predavači govorili o etnografiji Hrvata u Mađarskoj, o važnim prekretnicama hrvatsko-mađarske povijesti i kulturno-vjerskim pitanjima. Budući da onomad potaknute teme doista su nudile poticaj za nastavak, što je i zainteresirana publika pozdravila, ove godine također su priređena predavanja na mađarskome jeziku. Primjerice, povjesničar Róbert Hermann imao je predavanje naslova „Hrvati u mađarskoj oslobodilačkoj borbi“, pravnik Ladislav Heka pak o svetom Ladislavu, koji je ustanovio Zagrebačku biskupiju, ali nije izostala ni književnost, naime povjesničar književnosti Stjepan Lukač govorio je o hrvatskoj književnosti od romantike do Krležina razdoblja. Ali nije izostalo ni prisjećanje na stolnobiogradskog biskupa Hrvata Nikolu Milašina (osobno ime Bartol/Bariša, a Nikola je njegovo redovničko ime), kako ni zajednički likovni natječaj stolnobiogradske Hrvatske samouprave, Općeprosvjernoga središta „Svetoga Stjepana“, zagrebačkoga Kulturnog kruga Mađara „Endre Ady“ i Savjeta mađarske manjine Grada Zagreba naslova „Pozdrav svetom Ladislavu“. Od pristiglih uradaka otvorena je i izložba. U okviru godišnjih susreta i nadalje se njeguju veze s prijateljskim hrvatskim Biogradom na Moru. Suradnja se 2016. godine proširila potpisivanjem Sporazuma o suradnji i prijateljstvu poradi uspostave međusobnih kulturnih i društvenih odnosa, te poticaja razvoja mjesnih zajednica „Bijeli gradovi“. Posrijedi je međunarodni projekt „Prvi hrvatsko-ugarski kralj Koloman“, koji se financira iz fondova EU-a. Ove je godine bio susret u Hrvatskoj gdje su se partneri dogovorili o pojedinim dijelovima nastavka suradnje. Hrvatska samouprava organizira i hrvatske plesačnice u kojima, uz glazbenu pratnju voditelja tukuljskog sastava „Kolo“ Ladislava Halasa, hrvatske plesove uči Marta Blaho Rodek, koja također vodi i uči plesove skupini podmlatka. No nisu izostala ni stručna

Predavanje Stjepana Lukača

Janja Cindrić Jakubek pozdravlja uzvanike.

putovanja kako u hrvatsku prijestolnicu Zagreb tako i kod Plitvičkih jezera.

Dana 19. listopada stolnobiogradska Hrvatska samouprava priredila je drugi Hrvatski bal, kojemu su pribivali i veleposlanik Republike Hrvatske u Mađarskoj Mladen Andrić i savjetnica Maja Rosenzweig Bajić. Na balu je svirao tukuljski sastav „Kolo“, a hrvatske je plesove učila Marta Blaho Rodek. Nakon pozdravnoga govora na hrvatskom i mađarskom jeziku predsjednice Hrvatske samouprave Janje Cindrić Jakubek nazočnima se obratio i hrvatski veleposlanik Mladen Andrić. Vlp. Andrić pozdravio je poticaj organiziranja hrvatskog sadržaja takve vrste jer, kako reče, korisno je ugodno okupljanje i na taj način te je naglasio da je posebno važno što su Hrvati i Mađari zajedno, što potvrđuje prijateljstvo i suradnju dvaju naroda. Goste, u veselici do pola noći, čekali su i vrijedni darovi na tomboli. Kako nam reče predsjednica gđa Cindrić, predavanja o povijesnim i književnim temama nastavljaju se, tako 6. studenog o Hrvatsko-ugarskoj nagodbi iz hrvatskoga kuta predavanje će imati pravnik Ladislav Heka, a povjesničar književnosti Stjepan Lukač predstaviti će književnost Hrvata u Mađarskoj 27. studenoga 2018.

putovanja kako u hrvatsku prijestolnicu Zagreb tako i kod Plitvičkih jezera.

Dana 19. listopada stolnobiogradska Hrvatska samouprava priredila je drugi Hrvatski bal, kojemu su pribivali i veleposlanik Republike Hrvatske u Mađarskoj Mladen Andrić i savjetnica Maja Rosenzweig Bajić. Na balu je svirao tukuljski sastav „Kolo“, a hrvatske je plesove učila Marta Blaho Rodek. Nakon pozdravnoga govora na hrvatskom i mađarskom jeziku predsjednice Hrvatske samouprave Janje Cindrić Jakubek nazočnima se obratio i hrvatski veleposlanik Mladen Andrić. Vlp. Andrić pozdravio je poticaj organiziranja hrvatskog sadržaja takve vrste jer, kako reče, korisno je ugodno okupljanje i na taj način te je naglasio da je posebno važno što su Hrvati i Mađari zajedno, što potvrđuje prijateljstvo i suradnju dvaju naroda. Goste, u veselici do pola noći, čekali su i vrijedni darovi na tomboli. Kako nam reče predsjednica gđa Cindrić, predavanja o povijesnim i književnim temama nastavljaju se, tako 6. studenog o Hrvatsko-ugarskoj nagodbi iz hrvatskoga kuta predavanje će imati pravnik Ladislav Heka, a povjesničar književnosti Stjepan Lukač predstaviti će književnost Hrvata u Mađarskoj 27. studenoga 2018.

Kristina Goher

Hrvatska plesačnica

Nardarski Hrvatski dan u znaku Putujuće Celjanske Marije

Kotrigi zborov došli su na mašu u narodnoj nošnji

„Pozvali smo oko 150 ljudi, naše prijatelje, ki su se rado odazvali pozivu i došli k nam u svoji narodni nošnja. S nami skupa su bili pri maši člani KUD-a Mura iz Murskoga Središća, KUD-a Mladost

jubiley ognjobrancev, lani 30 ljet zbora i 10 ljet tamburašev, a ljetos smo se odlučili da bude jedan cilj da se svi mi dobro čutimo. Kako izgleda, to će nam se jako lako zgodati”, dodala je još hrvatska predsjednica, a istinitosti nje riči su potvrdile i gošće. „Uvijek mi je lipo doći kod ovih ljudi koji toliko cijene hrvatski jezik i hrvatsku pjesmu, to je za nas jedan posebni doživljaj. Mi koji živimo u Hrvatskoj, to često znamo i zanemariti i jednostavno ne shvaćamo, koliko je to lipo i važno, i svaki put kad dođemo, uvijek nam je lijepo. Misa nam je bila super i taj osjećaj da smo se svi zajedno ujedinili u pjesmi pred kipom Marije Celjanske”, je rekla oduševljeno Lucija Halužan, nedavno odabrana predsjednica KUD-a Mladost iz Odre. Spodobnu je izjavu dala i Marija Trstenjak, dirigentica KUD-a Mura iz Murskoga Središća, ka je imala i peljajuću ulogu i u Celju, kad je vodila jačkare i jačkarice iz Murskoga Središća i Narde pri velikom shodišću Gradišćanskih Hrvatov. „Bili smo počašćeni da

Kuhinjski štab domaćinov

iz Odre, Dičaki iz Čembe, zbor Rozmarin iz Gornjega Četara, jačkarni zbor Djurdjice iz Sambotela, tamburaši Čajte i jačkari ter svirači iz Narde. Svaki Gradišćanac rado dojde pred kip Blažene Dvice Marije, i zato smo priredili ov današnji Hrvatski dan u znaku vjerskoga okupljanja. Za malu Nardu velika čast je ovo i mi se zaistinu trudimo da svaka grupa, svaki hodočasnik bude odvd zadovoljno prošao”, istaknula je Julija Bošić-Nemet, predsjednica Hrvatske samouprave Narde, ka je s Kristinom Glavanić, načelnicom Narde, i prikdala prigodne dare veleposlaniku Republike Hrvatske u Budimpešti dr. Mladenu Andriću, savjetniku Maji Rosenzweig Bajić, predsjedniku HDS-a Ivanu Guganu, a i načelniku prijateljskoga grada Murskoga Središća, Draženu Srpaku. Jedino su falili predstavnici drugoga partnerskoga naselja, Donje Voće, ki su dan prlje svečevali 25. obljetnicu osamostaljenja općine s Thompsonovim koncertom. Kako smo doznali, oni će pak drugi termin izabrati za vlašće shodišće Nardi. Maša u celebriranju farnikov Pinčene doline i uz glavnoga celebranta Branka Kornfeinda, duhovnika iz susjedne Čembe, uz tamburašku glazbu svim nam je služila za duhovno jačanje. Potom su svi gosti i domaćini odšetali u šator, kade je je dočekaokusni objed, mužika petroviskoga tamburaškoga sastava Koprive i slobodno druženje prez stresa nastupa i protokola. „Dosidob uvijek smo imali svenek neku zadaću, predlani 150.

Slavko Bregović je peljao nardarske i čajtanske tamburaše

Petroviske Koprive i odlična zabava

smo mogli sudjelovati na toj svetkovini, a poslije toga izuzetno sretni i ushićeni tim događajem. Ostvarili smo zajednički projekt s Nardom, s kojom godinama surađujemo, tako i grad kao i moji pjevači, koji su objeručke prihvatili tu mogućnost i mislim da smo i pjesmama i srcem pokazali koliko nam je stalo do toga zajedništva. To nas jača, i jednu i drugu stranu, a kip Blažene Dvice Marije je još dodatni motiv da ostvarujemo i druge zajedničke projekte”, naglasila je zborovodja iz Murskoga Središća. Toga otpodneva najvažnije je bilo veselje i druženje, a Nardarci su i ovput, kot dosad vik, dokazali svisini su i odlični domaćini.

Tiho

Folklorna večer u Barči

U organizaciji Hrvatske samouprave Šomođske županije, Hrvatske samouprave grada Barče i Kulturno-umjetničkog društva Podravina, 6. listopada 2018. godine priređen je „Susret ljubitelja hrvatskoga folklor“ u svečanoj dvorani barčanske škole. U kulturnom su programu sudjelovali: Folklorni ansambl Baranja, KUD „Grgur Karlovčan“ iz Kalinovca i plesna skupina Demokratske zajednice Mađara Hrvatske – Udruge Novi Gradac. Na početku programa nazočne je pozdravila Anica Popović Biczak, predsjednica KUD-a Podravina. Posebno je pozdravila Jozu Solgu, glasnogovornika Hrvata u Mađarskom parlamentu, Jelenu Maćok

Čende, predsjednicu barčanske Hrvatske samouprave, Tamasa Reiza, predsjednika barčanske male regije te sve podravske predsjednike i članove hrvatskih samouprava te sve nazočne. Kulturni su program započeli domaćini, KUD Podravina s jednom zajedničkom podravskom pjesmom. Nakon toga su publiku upoznali baranjaši sa šokačkim plesovima i katoljskim pjesmama. Program su nastavili hrvatski gosti, članovi KUD-a „Grgur Karlovčan“ koji su stigli iz Kalinovca. U svom su programu predstavili pjesme i plesove iz okolice Općine Kalinovac. Nakon njih je Ansambl Baranja izveo poznate koreografije voditelja

Barčanski KUD Podravina

Đure Jeranta. Zatim su slijedili plesači i svirači plesne skupine Udruge Novi Gradac, koji su publiku oduševili mađarskim pjesmama i plesovima. Kulturni su program zatvorili baranjaši s koreografijom „Podravski plesovi“. Nakon programa slijedila je zajednička večera te veselje i plesanica uz orkestar P+. Bogati kulturni program ne bi se mogao ostvariti bez potpore Ministarstva ljudskih resursa, Hrvatske samouprave Šomođske županije, Zajednice podravskih Hrvata, Hrvatske samouprave grada Barče, KUD-a Podravina, Saveza Hrvata u Mađarskoj, Hrvatskoga kulturnog i sportskog centra „Josip Gujaš Džuretin“ i Jozu Solge, glasnogovornika Hrvata u Mađarskom parlamentu.

RMN

Folklorišti KUD-a Baranja

Dombolci u Međugorju

Hrvatska samouprava sela Dombola organizirala je hodočašće u Međugorje za Hrvate i Hrvatice iz tog sela i okolnih naselja, od 18. do 21. listopada 2018. godine. Osim vjerskog značaja, putovanje je sadržavalo izlete i razgledanja raznih gradova te berbu mandarina. Krenulo se u ranim satima iz Dombola autobusom prema Međugorju. Tijekom putovanja stalo se u Mostaru. Vrijeme se ondje provelo u razgledanju grada, koji je nekada, u doba Turskog Carstva, bio trgovačko središte. Tragovi tih dana mogu se vidjeti i danas, vidjelo se to u starom Bazaru ili džamiji. Nakon posjeta Mostaru krenulo se dalje na put prema Međugorju. Ondje se zajedničko odlazilo na svetu misu. Sutradan se išlo na brdo ukazanja, na Crnicu, uz molitvu te oko crkve se molio križni put. Poslijepodne se krenulo prema slapovima Kravice, gdje se vodeni luk širine preko 100 metara obrušava s visine od preko 26 metara stvarajući zadivljujući prizor uz veliki huk i rosnu kišu. Kravica je idealno mjesto za piknik ili plivanje te pruža jedan od najljepših pogleda na prirodu u Hercegovini. Treći dan nakon doručka vozilo se do doline Neretve, gdje je slijedila dobrodošlica uza suhe smokve i domaću lozu te posjet plantaži i berba mandarina. Tijekom berbe svaki je sudionik za sebe mogao ubrati 3 kg mandarina. Po završetku, ukrcao se na lađe i plovilo rukavcima i kanalima delte rijeke Neretve, uz razgledanje šarolike okolice i prirode. Nakon vožnje brodom slijedio je objed u Neretvanskoj kući uza živu glazbu. Vrativši se svojim domovima, stalo se kod gradića Počitelja. Na visokim liticama iznad Neretve prevladavaju srednjovjekovne obrambene utvrde ispod kojih se ugnijezdilo pitomo naselje. Počiteljem prevladavaju orijentalni građevinski stilovi, koji s mješavinom mediteranskoga stila daju ovom naselju posebnu dimenziju. Vjerojatno je postojao i prije, ali se Počitelj prvi put spominje u pisanim dokumentima 1444. godina kao sjedište župe. Nakon toga još jedna mala stanica u Sarajevu, koje je poznato po svome nimalo užurbanom načinu života. Izvršno je mjesto bilo za odmor i šetnju gradom. Posjet Bašćaršiji, koje je mjesto za trgovinu i susrete već od 15. stoljeća, jer su se karavane iz Azije, Dubrovnika i sa zapada tamo sastajale da razmjenjuju svoju robu. Nakon dugačkog putovanja za večeru se stiglo doma, u Dombol.

Na berbi mandarina

RMN

Mala stranica

Dan Svi svetih i Dušni dan

Blagdanom Svih svetih slave se svi svetcu, oni koji su kanonizirani, i oni koji još nisu. Dan Svih svetih već u vrijeme Karla Velikog bio je proširen blagdan, a kralj Luj Pobožni proglasio ga je 835. godine na zahtjev pape Grgura IV. zapovjedanim blagdanom, uz pristanak svih biskupa. S obzirom na to da je nemoguće znati sve svetce koji su u povijesti proglašeni svetima, Crkva je odredila Dan svih svetih na kojem se sjećamo i molimo za sve svete i blažene, bili oni poznati ili ne. Zaslugom benediktinaca, blagdan Svih svetih proširio se u svijetu, a 1311. godine potvrdio ga je i Vatikan. Za razliku od Svih svetih, Dušni dan nastao je dva stoljeća poslije, poticajem opata iz Krimija, sv. Odilona, koji je 998. godine započeo tradiciju. Dušni je dan posvećen sjećanju isključivo na nama bliske preminule. To je dan kada sva katolička groblja sjaje najvećim sjajem, a običaj je da se kao znak sjećanja na preminule održavaju i mise zadušnice. Svećenici na Dušni dan služe tri mise: jednu komu god žele namijeniti, drugu na nakanu Svetog Oca, a treću za sve vjerne mrtve. Paljenje svijeća i ukrašavanje grobova cvijećem običaj je već od pamtivijeka. U 19. stoljeću na grobove se nosila i hrana jer se vjerovalo da je dušama potrebna okrepa, no taj se običaj s vremenom zamijenio cvijećem. Paljenje svijeća bio je i ostao običaj u svim religijama svijeta. Za duše mrtvih vjernici pale svijeće na grobovima kako bi one pronašle put u mraku, ali i kao znak sjećanja na preminule.

Hrvatski svetcu

Sv. Nikola Tavelić, kršćanski mučenik (Šibenik, oko 1340. – Jeruzalem, 1391.), franjevac. Najprije je djelovao u Italiji, a onda 12 godina među bosan-

skim kršćanima, potom otputovao u Svetu Zemlju propovijedati evanđelje muslimanima, javno propovijedati Krista. U Jeruzalemu zajedno s trojicom prijatelja osuđen je na smrt i izmrcvaren podnio mučeničku smrt. Štovanje Nikole Tavelića i njegovih prijatelja odobrio je papa Leon XIII. (1889.), a svetima ih je proglasio papa Pavao VI. (21. lipnja 1970.). Nikola Tavelić prvi je proglašeni hrvatski svetac; spomendan mu je 14. studenoga.

Sv. Leopold Mandić (Herceg-Novi, 1866. – Padova,

1942.), djelovao u Padovi. On je drugi kanonizirani hrvatski svetac Rimokatoličke Crkve, svećenik, kapucin, poznati ispovjednik, promicatelj jedinstva kršćana. Predci su mu po-

drijetlom iz Zakučca (Omiš). Zaređen je 20. rujna 1890., kada ga je kardinal Domenico Agostini zaređio za svećenika. Tijekom punih 40 godina Leopold je od ranog jutra pa do poslijepodnevnih sati sjedio u ispovjedaonici i neumorno is-

povijedao. Mnoštva pokornika opkoljavale su njegovu skromnu ispovjedaonicu. Prije smrti Leopold je preorekao da će kapucinski samostan u Padovi biti razrušen od bomba. Ipak, kod te strašne ratne katastrofe njegova ispovjedaonica ostala je pošteđena da bude trajan znak njegova pomiriteljskog apostolata. Leopolda iz Herceg-Novog proglasio je svetim Ivan Pavao II. 16. listopada 1983. Spomendan mu je 12. svibnja.

Sv. Marko Križevčanin (Križevci, 1588. – Košice, 1619.). Već u mladosti opredijelio se za svećenički poziv. Studirao je u Grazu, a profesor mu je bio Petar Pázmány, potonji nadbiskup i kardinal. Nakon završenih studija zaređen je za svećenika, vratio se u domovinu i neko vrijeme radio u Zagrebačkoj biskupiji. Uskoro mu je kardinal Pázmány povjerio službu ravnatelja sjemeništa u Trnavi (Slovačka), a službovao je i u Ostrogonu. Nije ljude dijelio po nacijama, pa ni po vjerskom uvjerenju. S

kalvinistima bio je u dobrim odnosima, ipak zapovjednik kalvinske naoružane garde Juraj Rákóczy strpao ga je u tamnicu s trojicom katoličkih svećenika, gdje su htjeli da se odreknu svoje vjere i da postanu kalvini. Kada su odbili, mučeni su i odrubili im glavu 7. rujna 1619. godine. Svetim ga je proglasio papa Ivan Pavao II. 2. rujna 1995. u Košicama u tijeku svojega pastoralnog pohoda Slovačkoj. Spomendan sv. Marka Križevčanina je 7. rujna, koji se posebno svečano obilježava u Križevcima.

Na proštenje dvojezična sveta misa

Povodom proštenja u Mlinarcima, u organizaciji tamošnje Hrvatske samouprave, 7. listopada u crkvi Kraljice sv. Krunice održana je dvojezična sveta misa sa sudjelovanjem mjesnoga Ženskog pjevačkog zbora. Svetu je misu predvodio István Marton, mjesni župnik.

Misu je predvodio mjesni župnik István Marton.

Proštenje je uvijek bio velik blagdan u hrvatskim selima, to je bilo vrijeme druženja rodbine, udvaranja mladića, kupnje igračka ili slatkiša za djecu. Toga više nema, jedino se obilježava u crkvama, naime to je dan zaštitnika mjesta, odnosno crkve. Mlinaračka je crkva posvećena Kraljici svetoj Krunici, koju vjernici

često mole u čast poštovanja bl. Djevice Marije za njezinu golemu nesebičnu, žrtvu, istinsku vjeru i predanost Bogu, što može biti uzor za sve vjernike, reče u svojoj propovijedi (na mađarskom jeziku) István Marton, mjesni župnik. Prema planovima predsjednika Hrvatske samouprave Blaža Bodiša, na misu je trebao doći župnik iz Hrvatske, ali zbog svojih obveza nije uspio stići, stoga su molitve i pjesme te čitanje išlo na hrvatskom jeziku, a propovijed na mađarskome jeziku, što bi vjernici ionako teško razumjeli na hrvatskom jeziku.

Margita Peti, članica pjevačkoga zbora, još se sjeća nekadašnjih proštenja kada je cijela rodbina došla u posjet:

– Negda nesmo meli crkvu, sam tu kapelicu, tam je bila meša na mesec sam jempot. Da je bilo prošćenje, dobili smo novo halijo, i veselili smo se da dojdemo. To neje bilo tak negda da saki den ak idem v Kanižu, kupim si kaj hočem. Sam da je bil svetek, onda smo dobili nekaj, največ haliče. Na prošćenje smo dobili medveno srce, za decu su bili medveni konjekji, za starce sake fele jesti, takvo medveno. To je meni negda jako povolno bilo, ja i ve rada

Udruga pajaši vina „Sveti Martin“

Festival mladih vina

3. studenog 2018. Sumarton
u Kalmanovim goricama kod odmorišta „Sveti Urban“

Program:

2. studenog 2018. petak

Provjera (muštra) mladih vina kod kleti Mihovič.
14.00 Predaja uzoraka, za svaku sortu po dvije butelji od 0,7 l.

3. studenog 2018. subota

13.00 Okupljanje u Kalmanovim goricama kod Odmorišta „Sveti Urban“
13.30 Prisjećanje na Svetog Martina
Martinski običaji, krštenje mošta
14.00 Krštenje mošta – Gosti iz Dobrovnika (SLO)
14.45 Proglašenje rezultata provjere (muštre) vina
15.00 Nastup Hrvatskog pjevačkog zbora iz Letenje
15.30 Sviraju Sumartonski lepi dečki

Tijekom manifestacije kušanje mladih vina, sireva, semfa, bograč, pečenog mesa i jela od guske.

Veselimo se vašem dolazku!

„Sveti Martin kao sudac vina“

Priredbu podupira Ministarstvo ljudskih resursa!

Na dvojezičnu misu neki vjernici obukli su narodnu nošnju.

pečem. Onda se familija i krsni kumovi se spozišli, jako nam je bilo lepo. Onda išče neje bilo tak bogato se, sam kaj za prošćenje vek je bila i gibanica. Prvo smo išli na mešu, onda pak posle beda na prošćenje, muški so išli v krčmu, a mi žene, al dekle smo se spominale. Bili su išče onda ringliši, pak je išla muzika i onda su dečki slali deklam poruku popevku od srca. Mi smo sam slušale kaj ovoj dekli vu takvoj haliji, al drugoj pošilali. Ve več ne slavimo prošćenje, muž mije fmrl, deca su narasla, imam kuma dalko, ve več ne dojde. Ve sam dojdemo na mešu, malo se spominamo z pajašicam pak idemo dimo. Svi se več razidu, mnogi delaju vuni, lal v Pešti. Zato je meni lepo kaj smo ve na prošćenje se blekli u narodnu nošnju, kak su negda naši stari, pak se pomolimo i hrvatski, „prepovedala“ je Margita Peti.

beta

Dan sela i Dan zelja u Hrvatskom Židanu

Pri prvom Danu zelja, a ujedno i seoskoga dana vrime nije bilo previše milosrdno 22. septembra, u subotu, ali to nije nikako zelo volju diozimateljem, kuharom, a i svim znatiželjnim ljudem ke je vabila duha od zelja. Dvanaest grup od Hrvatskoga Židana, Prisike, Plajgora, Koljnofa i Genče bilo je pripravno načinjati fanjske falate od zelja, što su pak onda mogli kušati, cijeniti i pohvaliti svi došljaki. Paralelno s tim bile su igre za dicitu i djelaonice, a otpodne je parlamentarni zastupnik Péter Ágh službeno prikdao malim vlasnikom obnovljenu čuvarnicu. Svetak je to bio i za mjesne ognjogasce ki su mogli ovom prilikom predstaviti nova ognjogasna kola. Hasnovano su ga kupili, ali svojim dobrovoljnim darom podršku su iskazali i sami stanovnici sela. U okviru kulturnoga programa posebno su čestitali dičjoj grupi „Židanske zvijezdice“ ka ljetos sveču je petu obljetnicu osnivanja i djelovanja, a pohvaljen je i 25. Peruška tabor za katoličansku mladinu. Zahvaljujući kamermanu na

DANI DOMOVINSKOG
BOJA
A HORVÁT HONVÉDŐ
HÁBORÚ NAPJAI
2018. 11. 02 - 03.

Prisika - Koljnof
Peresznye - Kópháza
Prisika - nov. 02. 18:00h - Muzej
Koljnof - nov. 03. 16:00h - Kulturni dom

Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata, u suradnji s
Etnomemorijalnim Centrom gradišćanskih Hrvata "KUME" organizira
predavanja na temu:
Domovinski rat u Hrvatskoj i posljedice
Predavači: dr. Ante Nazor i suradnici

domaći priredba, Gaboru Čizmaziji, predstavljen je i retrofilm od nogometnih utakmic, igrokazačkih probov, nastupov, povorke na fašnjaku, uglavnom o važni događaji započeto od 1990-ih ljet. Bogati, sadržajni dan je po običaju zatvorio tabor-ski oganj, jačenje i zabava do jutra. *Tiho*

KISEG

Hrvatska samouprava dotičnoga grada srdačno Vas poziva na tradicionalni kiritof sv. Emericha, a ujedno i na Hrvatski dan 3. novembra, u subotu, početo od 16 uri. Najprije se služi maša u crkvi sv. Emericha, čije zidanje je završeno pred četiristovima ljeti i kade se redovno okupljaju mjesni Hrvati. Crkveni obred celebriraju dr. Anton Kolić farnik u mirovini u Austriji i Vilmoš Harangozo kiseški duhovnik, muzički ga oblikuje jačkarni zbor Zora. Potom se položi vijenac pri spomen-ploči Mate Meršića Miloradića ki se je školovao u Kisegu. Svečevanje se nastavlja u tvrdjavi s kulturnim programom pri kom nastupa jačkarni zbor Zviranjak iz Prisike. Na zabavi svira petrovski svirač, Janoš Timar.

HRVATSKA DRŽAVNA SAMOUPRAVA
I SAVEZ
HRVATA U MAĐARSKOJ

Vas pozivaju
da svojom nazočnošću
uveličate

**DAN
HRVATA**

koji će biti održan
17. studenog 2018. godine
u Pečuhu

Pokrovitelji Dana Hrvata:
Kolinda Grabar Kitarović
predsjednica Republike Hrvatske
Dr. János Áder,
predsjednik Mađarske

Mjesto održavanja priredbe:
CENTAR „KODÁLY“
(Peču, Breuer Marcell sétány 4.)

Molimo vas da svoj doprinos podržite
mogućim putem
9. studenog 2018. godine
na telef. +36 (0) 303-6993 ili
na e-mail: hrsamoupravahrvata@hu

15.00
Sveta misa u Pečuškoj katedrali
(Peču, Sv. Mihály tér. 14.)
Svetu misu predvodi
mons. dr. Franjo Komarica
banjolučki nadbiskup.

16.45
Promocija e-arhiva Croatice
Centar Kodály
(Peču, Breuer Marcell sétány 4.)

17.00
**Svečano otvorenje, pozdravni govori,
dodjela odličja**

**Kulturni program
„Od Poklada do Božića“**
hrvatski običaji u Baranji
Zajednički program
hrvatskih kulturnih društava,
zborova i tamburaških
sastava baranjske županije

19.00
Prijem

Pozivnica

Program priredbe

NATJEČAJ

KLD „Rešetari“ objavljuje Natječaj za XXII. rešetarački susret pjesnika koji žive u iseljeništvu i članova Književne sekcije «2 9 2» KLD „Rešetari“ iz Rešetara.

Svaki pjesnik sudjeluje s trima pjesmama. One trebaju biti pisane standardnim hrvatskim književnim jezikom ili dijalektom hrvatskoga jezika kojim se govori u kraju gdje živi pjesnik. Pisati na računalu te dostaviti na e-mail adresu ili pisaćim strojem na papiru A4 formata (jedna pjesma – jedna stranica) na adresu Društva.

Broj objavljenih pjesama u zbirci ovisi isključivo o kakvoći dostavljenih pjesama. Radovi koji svojom kakvoćom ne zadovolje postavljeni kriterij, neće biti objavljeni. Radovi prispjeli na natječaj neće biti vraćeni. Uz pjesme svaki autor treba poslati svoj kratki životopis do šest rečenica (datum i mjesto rođenja, stručna sprema, posao koji sada radi, gdje i kada su mu objavljeni radovi te adresa stanovanja).

Svoje radove slati na adresu: KLD „REŠETARI“ Vladimir Nazora 30, REŠETARI 35400 NOVA GRADIŠKA, HRVATSKA

Rok: 1. siječnja 2019.

BUDIMPEŠTA

Hrvatska samouprava XIII. okruga priređuje svoju uobičajenu Hrvatsku večer, 15. studenoga 2018., s početkom u 19 sati, u prostorijama Općeprosvjetnog doma Attila Józsefa. Na večeri nastupaju andzabeška plesna skupina Igraj kolo i Oršolja Kuzma.

STOLNI BIOGRAD

Hrvatska samouprava toga grada nastavlja priredbu u okviru povijesnih tema, 6. studenoga 2018. od 17.30, u prostorijama Općeprosvjetnog doma sv. Stjepana. Gost je večeri pravnik, publicist i prevoditelj Ladislav Heka, a naslov je njegova predavanja „Ugarsko-hrvatska nagodba iz hrvatskoga kuta“.

MARTINCI

U tom se naselju 21. listopada 2018. godine organizirala prijateljska nogometna utakmica između veteranske momčadi sela Martinaca. Ti veterani bivši su nogometaši Kluba Zrinski, te samo dobrovoljni igrači, koji se često okupljaju i odigravaju utakmice međusobno ili s drugim veteranskim momčadima iz hrvatskih naselja u Mađarskoj, i veteranskim momčadima iz Hrvatske.

PEČUH

U Kertvaroškoj crkvi 28. listopada održana je redovita mjesečna misa na hrvatskom jeziku. Misno je slavlje predvodio mons. Franjo Pavleković, a pjevali su ga polaznici usavršavanja hrvatskih crkvenih pučkih pjesama, pod ravnanjem Aleksandre Čeliković.

SALANTA

Hrvatska samouprava sela Salante 3. studenoga, s početkom u 18 sati organizira Hrvatsku večer u mjesnom domu kulture. Večer počinje predavanjem Branke Pavić Blažetin naslova Nijemet-Salanta, a nastavlja se folklornim programom u kojem nastupaju kukinjski KUD Ladislav Matušek te domaćini, salantski KUD Marica. Nakon programa slijedi zabava s Orkestrom Juice. Pokrovitelji su programa salantska Seoska samouprava, Hrvatska samouprava Baranjske županije, Generalni konzulat Republike Hrvatske u Peču, Fond za razvoj ljudskih potencijala Ministarstva ljudskih resursa.

Foto: KUD MARICA